26. 7. 2002

Vezměte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

Was ist das „Nemecka slechta“?

V souvislosti s restitučními spory slýcháme až příliš často o „braní majetků z českých rukou“, o „kolaborantské šlechtě“ etc. Jsou to výpady zajímavé, především mediálně, právně však minimálně relevantní – ponechejme stranou Benešovy dekrety, těch se zde dotknout nemíním a co jsou to „české ruce“ nevím.

V souvislosti s restitučními spory slýcháme až příliš často o „braní majetků z českých rukou“, o „kolaborantské šlechtě“ etc. Jsou to výpady zajímavé, především mediálně, právně však minimálně relevantní – ponechejme stranou Benešovy dekrety, těch se zde dotknout nemíním a co jsou to „české ruce“ nevím. V relaci práva s dnešními poměry si to umím představit jako obdobu „české firmy se 100% zahraniční účastí“ (pokud se nemýlím, komunismus nikdy nebyl originální českou ideou a je to tedy „import“). Kapitálním nonsensem je však slovní spojení „vracení českého majetku německé šlechtě“ – často jsou to ústa vážených historiků, kteří by sami měli nejlépe vědět, že tato věta je rovna sentenci o „vítězném říjnu československých komsomolců“. A přece to slýcháme tak často!

O co jde? Za prvé: „český majetek“, za druhé „německá šlechta“ a spojení mezi prvým a druhým slovem „navracení“. Český majetek není možno navrátit německé šlechtě – tuto větu můžeme klidně vytesat do kamene, protože je pravdivá. A proč se tak liší od výše uvedeného? Protože český stavovský princip nikdy neumožnil, aby v zemi byla nějaká „německá šlechta“, natožpak aby držela majetek. Ha! Vidím, že teď laskavý čtenář tápe. Vysvětlíme tak, aby laskavý čtenář přišel na „stezku světla“ co nejsnáze a bezbolestně.

To, nad čím se nikdo nezamýšlí je, zda „domácí řeč“ určuje také národnost. Dnes hodně rodin začíná učit své malé děti angličtině tak, že na dítě rodiče mluví od malička anglicky. Bude tedy dítě Angličan? Dostane pas Velké Británie, když se „u nich doma speakovalo in English“? Myslím, že ne… A do jisté míry je to i s „německostí šlechty“ (nepřeceňovat, ale ani nepodceňovat!). Němčina byla v zemích Koruny české (Čechy, Morava, Slezsko a další „pobočné země“, které se k nám občasně za světlých chvil historie obracely s úsměvnou tváří, abychom je dnes prosili, „zda můžeme do Evropy“, do světa stojícím neoddělitelně i na naší historii) řečí úřednickou! Ne snad ani tak „úřední“ (o vývoji různých patentů dovolující užívání českého jazyka na úřadech apod. bylo napsáno mnoho knih a není těžké si dohledat informace o „Fundamentálních článcích“ z roku 1871, Stremayrova nařízení z roku 1880, roku 1882 přijímání soudních podání ve Slezsku též v českém jazyce apod.), ale doslova řečí „úřednickou“, užívanou mezi byrokracií jako komunikační jazyk a později jako „jazyk rodinný“ (že rodem Čechové doma hovořili německy, to je bohužel „gól do vlastní branky“) a stejně tak i řečí buržoazie (vzpomeňme na líbeznou scénku z filmu Černí baroni, kdy hrabě Sternberg v podání V. Vydry odpovídá: „… já jsem feudál – buržoazie je naším společným nepřítelem). Šlechta tak mluvila „z návyku“ – němčinou tenkrát vládl každý, češtinou již bohužel málokdo (a že naši národní buditelé psali své spisy zprvu také německy, aby jim bylo vůbec rozumět, to je také notoricky známo). Ovšem němčina nikdy nebyla prioritním jazykem aristokracie, ani v samotném Německu! Celosvětovým jazykem šlechty byla francouzština, byl to podobně univerzální jazyk, jako dnes angličtina - jenomže právě v onom vybraném kruhu nobility. Absolutní minimum jazyka každého středoevropského šlechtice i v 19. století byly alespoň čtyři jazyky: francouzština (aby se společensky neznemožnil), němčina (aby se domluvil na úřadech a s poddanými), čeština (pokud měl panství v Čechách a vyrůstal zde) a latina (aby se domluvil s církví).

Posudky podle toho, zda dotyčný mluvil více česky nebo německy jsou nevkusným zkreslením.

Ostatně, je několik rodů, které byly původně židovského vyznání, ale s ohledem na potřebu začlenit se do „vyšších kruhů“, přestoupili ke katolické církvi, aby dosáhli následně nobilitace. Svého původního náboženství se však nikdy nevzdali (a bylo jim to samozřejmě obecně tolerováno), a když jistý rytíř odcházel spát, vždy zdravil „laila tov“ (hebrejsky „dobrou noc“ – jednalo se o Rubolfa Kubinzkého, pána na zámku Trpísty v Čechách – dodnes nedořešené kauze).

Dnes každoročně vychází Almanach českých šlechtických rodů (sic! Jak známo – šlechtictví je v ČR zakázané, resp. neexistující). V této knize nalezneme klíč k našemu problému – jako příklad si vezměme rod Coudenhouve: „stará brabantská rodina (13. stol.), 1790 říšský hraběcí stav, 1834 český inkolát“ – a to je ono! Proto rodina Coudenhouve, Paar, Nostitz nebo třeba Mensdorff-Pouilly je českou šlechtou, nikoliv šlechtou německou, francouzskou nebo italskou! Nač to říkat tak naléhavě? Inkolát je totiž prazvláštní „bezpečnostní opatření“ našich předků před „cizí šlechtou“. Stručně řečeno: inkolát je subjektivně přiznané právo šlechtici (bez ohledu na jeho postavení v cizině) tak, že nabývá práva zakupovat majetky v zemích Koruny české a nabývá politická práva (hlasování na sněmu, právo zastávat úřady a další). Je to právo přiznané – prosím pozor – stavy, tedy stavy zemí Koruny české, jinak řečeno držiteli práv v této zemi. Inkolát, který tak byl „státní občanství sui generis“, nebyl tedy přiznán někým „cizím“, ale udělovala jej právě ona „pravá a nefalšovaná stará česká šlechta“, která jen na základě uděleného inkolátu povolila cizozemci pobyt a nabývání práv v této zemi. Už nebyl „cizí“! Jeho tituly v České koruně neplatily, byl-li ve Francii knížetem, zde byl jen čekatelem na inkolát, později šlechticem a po letech mu byly přiznány stejná práva, jaká by měl „ve své domovině“. Ale jeho domovinou – vlastí byla již jen a pouze Česká koruna, protože právě k tomu se zavázal při přijetí inkolátu. Žadatel musel slíbit, že nemá závazky vůči žádnému jinému panovníku etc. Je to velmi přirozené – vždyť, kdyby byla válka s mocností, ke které by přináležel váš soused, jaká je lepší obrana, než preventivně jej zavázat slibem (v době, kdy slib něco znamenal!), že nebude této mocnosti alias nepříteli pomáhat, protože už k ní nepatří. A co za to? Možnost mít majetek v zemích Koruny české, volit a být volen na sněmech, patřit mezi českou šlechtu etc. Mít majetek bez práv? Nemyslitelné! A kdo měl práva? Šlechta! A jak se stát členem šlechty? Složit inkolátní slib! A jak dostat povolení ke složení inkolátního slibu? Zříci se závazků k jiné zemi a navždy slíbit věrnost nové vlasti, králi etc. Jak tedy můžeme hovořit o „navracení majetku německé šlechtě“, ptám se?! Jistě, od roku 1791 byl inkolát udělován i králem, ale ani ten si nemohl dovolit více, než mu bylo dovoleno těmi, kteří ovládali jeho zemi – a to byla česká šlechta! A přišel-li kdo do Čech a chtěl mít majetek a vliv i po roce 1791, pak musel mít peníze a „požehnání“ inkolátem – slibem, který velmi zjednodušeně řečeno praví, že jeho skladatel je Čechem! Indigenát, tedy specifický institut „přidružený“ k problematice inkolátu vždy udělovaly také jen stavovské orgány (jedná se o příslušnost ke šlechtickému stavu – bez něj nebylo možno nijak ovlivnit dění v zemi. A zkuste vlastnit rožmberské panství velké jako 1/3 Moravy a nemít žádný vliv na stanovení daní, na počty vojáků odváděných z vlastního panství, na sankce a samo dění v zemi!).

Nedělejme z našich předků nevědomé otroky, ba přímo hlupáky uprostřed Evropy – česká šlechta pevně řídila svoji zemi a z její vůle sem mohli přijít a jako jedni z nich žít ti, které dnes označujeme například za „německou šlechtu“, protože to zní dvojsmyslně, vyvolává to neblahé vzpomínky na dobu nacismu a „hodí se nám to do krámu“. Jsou to skutečně „kramářské způsoby“, které nejsou hodny dědiců tak ušlechtilých tradic. Když se po roce 1989 vrátil do své vlasti Jiří (z) Lobkowicz a se svým otcem se poprvé prošel po Karlově mostě, jeho otec byl zamyšlený, až vyřkl osudnou větu: „Kde jsou moji Čechové? Já je nepoznávám…“. 40 let komunismu bylo kromě zjevné devastace duchovní též devastací materiální, kterou teď máme možnost jen pramálo odčinit tím, že vrátíme majetky, které vybudovali příslušníci českého šlechtického stavu, jejich dodnes žijícím potomkům. Pamatujete na Ulpianovu zásadu: „každému co jeho jest“? Pokud vím, ani zámek v Rájci-Jestřebí nebo Boskovicích nevystavěl tamní národní výbor, ale rod Mensdorff-Pouilly. A dokonce nebylo vystavěno ani „nákladem českého státu, nýbrž nákladem vlastním“. Jen rozdělujme na „my a oni“, jen dělme sjednocovanou Evropu, ale až se někdo zeptá, jak nám chutná svoboda, pak prosím se ctí řekněme

„Ne děkuji, to jsme vyzkoušeli a nelíbilo se nám to“.

Celá problematika samozřejmě není tak jednoduchá, jak se může na první pohled zdát a nehodlám ji ani v nejmenším zlehčovat. Odebrat majetek zrádcům byla volba našich předků stejně tak, jako přijmout mnoho desítek původem zahraničních rodů mezi českou aristokracii. Nechť pravda zvítězí, však prosím, neříkejme, že „vracíme český majetek německé šlechtě“ – je to národa Karla IV. (rodem po otci Lucemburka a hodností spíše Němce než Čecha) přinejmenším nedůstojné…

© EPRAVO.CZ – Sbírka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- Prováděcí nařízení Komise (EU) č. 305-306/2012 ze dne 10. dubna 2012
- Právní symbolika v podání T. Hobbese
- Nezávislé regulační orgány (stručný nástin problematiky)
- Nebuďme hloupí aneb o heraldickém právu u nás X. část – možné erbovní spory v ČR dnes
- Nebuďme hloupí aneb o heraldickém právu u nás IX. část – „Smluvní příbuzenství“ a továrny na erby
- Etika především
- Právo, pohádky a kultura sebelásky
- Nebuďme hloupí aneb o heraldickém právu u nás - VIII. část – Erbovní spory
- Nebuďme hloupí aneb o heraldickém právu u nás VII. část – Málo známé dokumenty, deklarace české šlechty 1938-1939
- Nebuďme hloupí aneb o heraldickém právu u nás VI. část – Zadarmo to nebude, právo na místo
- Nebuďme hloupí aneb o heraldickém právu u nás V. část – Nebijte dámu aneb heraldická etiketa